

Biblioteka Narodowa

16

Notes Konserwatorski

Komitet redakcyjny

Ewa Potrzebnicka (przewodnicząca), *Marzena Ciechańska*, *Elżbieta Jabłońska*,
Władysław Sobucki, *Bartosz Szymański*, *Maria Woźniak*

Redakcja

Agata Lipińska (redaktor naczelny)

Projekt graficzny i typograficzny

Ryszard Kryśka

Opracowanie redakcyjne

Jacek Krawczyk

Opracowanie techniczne i łamanie

Andrzej Dybowski

Streszczenia w języku angielskim

Katarzyna Diehl

© Biblioteka Narodowa, 2014

ISSN 1509-5681

Biblioteka Narodowa. Warszawa 2014
al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
e-mail: promocja@bn.org.pl
Nakład – 200 egz.

Druk: GRASP Drukarnia Sp. z o.o.
ul. Domaniewska 48, 02-672 Warszawa

Spis rzeczy

Od Redakcji 5

I. Polityka ochrony i konserwacji zbiorów

Małgorzata Bochenek, Anna Michaś-Bailey

Transformacje w zawodzie konserwatora materiałów archiwalnych – zabezpieczanie i profilaktyka 7

Elżbieta Górską-Wikło

Konserwacja zbiorów w Archiwum Uniwersytetu w Glasgow 18

Patricia Engel

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration 25

II. Historia i konserwacja fotografii

Izabela Zając

Od albumu fotograficznego do wydawniczego – pochodzenie i systematyka 31

Karolina Zych, Marzenna Ciechańska

Album fotograficzny z Dalekiego Wschodu. Problemy konserwatorskie związane z wielowarstwowością obiektu 57

Dorota Dzik-Kruszelnicka, Monika Supruniuk

„Ze szkłem trza obyczajnie...” Konserwacja i restauracja szklanych negatywów ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie 67

Tomasz Kozielec, Joanna Kozielec

Konserwacja fotografii srebrowo-żelatynowej z 1938 roku 77

III. Fizyka, chemia, mikrobiologia w ochronie i konserwacji zbiorów

Władysław Sobucki, Grażyna Macander-Majkowska, Anna Nowicka

Odkwaszanie akwarel i rękopisów preparatem Bookkeeper 86

Władysław Sobucki, Grażyna Macander-Majkowska

Badania nad odkwaszaniem akwarel. Testy starzeniowe – suplement 95

IV. Z praktyki konserwatora

Jolanta Czuczko, Dorota Jutrzenka-Suprym, Piotr Oszczanowski

Wyjątkowe księgi w wyjątkowym miejscu. Konserwacja-restauracja biblii luteranckich z Kościoła Pokoju w Świdnicy 100

Zofia Koss, Marzenna Ciechańska

Konserwacja i restauracja fragmentu XIX-wiecznej tapety panoramicznej

Les Incas 114

V. Konferencje, warsztaty, szkolenia, wydarzenia

Kalendarium ważniejszych wydarzeń związanych z zagadnieniami ochrony i konserwacji zbiorów 2012-2013 **129**

Małgorzata Grocholska

„Głoś z dumą i chlubą, żeś introligatorem...”. 100 lat Introligatorni w Ossolineum. Wystawa w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, 21 XI 2012 -28 II 2013 **145**

Tomasz Kozielec

„Czas zatrzymany... Fotografie w spuściznach uczonych i twórców” – konferencja zorganizowana przez Polską Akademię Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie – 19-20 VI 2013 **149**

Noty o autorach 156

Od Redakcji

Konserwacja jest częścią ogólnie pojmowanej ochrony zbiorów. Konserwator ze swoją wiedzą i umiejętnościami wkracza do akcji, w ezwany przez właściciela czy opiekuna zbiorów, w momencie, gdy obiekt ulega dezintegracji, zanika lub gwałtownie traci swoje właściwości estetyczne. Codzienna praca instytucji gromadzącej zbiory to systematyczne dbanie o dobre warunki przechowywania, bezpieczne udostępnianie i ekspozowanie. W bieżącym numerze „Notesu Konserwatorskiego” mamy możliwość spojrzenia, jak ochrona zabytków przeszłości, w tym zbiorów bibliotecznych i archiwalnych, jest realizowana w innych krajach. Właściwe przeprowadzenie zabiegów konserwacji zaczyna się od zrozumienia obiektu, jego funkcjonowania w czasach, w których powstał, jego budowy technicznej, właściwości materiałów z których go zrobiono. Artykuł Izabeli Zając wprowadza nas w świat historii fotografii, pokazuje jak zmieniały się kolejne jej zastosowania, przedstawia pojawienie się i ewolucję albumu fotograficznego. Zagadnienia związane ze zdjęciami wykonanymi w różnych technikach, albumami, w których je umieszczano, wreszcie z ich konserwacją powracają w całym numerze „Notesu”. W 2013 roku zagadnieniom fotografii poświęcono również kilka konferencji i szkoleń.

Odniesienia do historii obiektu, wychwycenia jego autentycznych, wyjątkowych cech są nieodłączną częścią dokumentacji konserwatorskiej i często wpływają na podejmowane decyzje podczas prac konserwatorskich. Możemy to prześledzić czytając relacje z prac konserwatorskich w części dotyczącej praktyki konserwatorskiej.

Wyniki badań chemicznych są podstawą podejmowanych decyzji konserwatorskich. W tym numerze powracamy do badań nad odkwaszaniem akwarel i rękopisów prowadzonych pod kierunkiem prof. Władysława Sobuckiego. Badania te są szczególnie ważne, ponieważ proces odkwaszania papieru od kilku lat stał się w Polsce łatwo dostępny i coraz więcej instytucji może poddać swoje zbiory temu zabiegowi, hamującemu kwaśną degradację papieru.

Numer zamykają relacje z konferencji naukowych, wystaw i szkoleń związanych z konserwacją i ochroną zbiorów bibliotecznych i archiwalnych, które miały miejsce od jesieni 2012 do końca 2013 roku.

Konserwacja zbiorów w Archiwum Uniwersytetu w Glasgow

Uniwersytet w Glasgow jest czwartym najstarszym uniwersytetem w krajach anglosaskich oraz drugim najstarszym uniwersytetem w Szkocji. Został utworzony w 1451 roku przez Williama Turnbulla, biskupa Glasgow, na podstawie bulli papieskiej papieża Mikołaja V¹. Glasgow otrzymało wówczas zgodę na stworzenie Studium Generale, które posiadało wszystkie uprawnienia uniwersytetu.

Tradycje archiwum sięgają 1490 roku, kiedy to w *Annales Universitatis Glasguensis 1451-1558* zanotowano, iż zgodnie z propozycją rektora ważne nakazy, ustawy i wykazy inwentaryzacyjne mają być zapisywane w specjalnej pergaminowej księdze, a w papierowej powinny być odnotowywane postępowania sądowe. Nadzór nad zapisami pełnił urzędnik z wydziału, a następnie sekretarz Senatu, co umożliwiło zachowanie aktów prawnych i dokumentów uniwersytetu w dobrym stanie.

Archiwum jest miejscem przechowywania dokumentów związanych z działalnością uczelni od czasów jej powstania. Działa jako strażnik pamięci zbiorowej. Główną jego misją jest zapewnienie zbiorom właściwych warunków przechowywania, ich udostępnianie zarówno społeczności akademickiej jak i publiczności. Jako jednostka organizacyjna archiwum jest częścią kolekcji zbiorów specjalnych Biblioteki Uniwersyteckiej w Glasgow.

W 2007 roku w strukturze archiwum powołano specjalny zespół, który ma na celu bezpośrednio nadzorować opiekę nad zbiorami. Preservation Unit (PU) zarządzany jest przez Preservation Manager, będącego zarazem konserwatorem, wspomaganego przez asystentów, techników archiwum i absolwentów odbywających staż. Jednostka odpowiada za ochronę zbiorów i stara się zapewnić ciągłość konserwacji zbiorów.

Zespół nadzoruje ochronę zbiorów poprzez monitorowanie środowiska, powierzchni magazynowych zbiorów, dba o właściwe użytkowanie zbiorów poprzez zalecenia odpowiednich materiałów do ich przechowywania, procedur, szkoleń

1 Zob. www.universitystory.gla.ac.uk/papal-bull/ [dostęp: 13.11.2013].

w zakresie postępowania z archiwaliami oraz określenie i aktualizowanie planów na wypadek katastrof.

Do zespołu w archiwum dołączyłam w 2007 roku jako kwalifikowany konserwator dzieł sztuki z zakresu konserwacji zabytków na podłożach z papieru i skóry. Kieruję zespołem opieki nad materiałami archiwalnymi od momentu powstania PU. W roku 2013 uzyskałam międzynarodową akredytację ICON. Po raz pierwszy w historii archiwum rolę decydującą o polityce ochrony zbiorów pełni kwalifikowany konserwator zabytków, a nie archiwista. Nadzoruję opiekę nad materiałami mieszczącymi się w pięciu repozytoriach na trzech kondygnacjach w budynku, który nie został zbudowany na potrzeby archiwum. Zespołu realizuje zadania konserwacji zachowawczej. Jako konserwator przeprowadzam prace konserwatorskie w pracowni, która mieści się w głównym budynku Biblioteki Uniwersyteckiej.

1. Studenci podczas czyszczenia materiałów archiwalnych, fot. E. Wikło

Opieka na zbiorami oznacza również udział w pracach budowlano-modernizacyjnych w różnych częściach budynku archiwum. Powinny być one wykonywane zgodnie z brytyjskim standardem BS 5454 (*Recommendations for the storage and exhibition of archival documents*). W 2009 roku archiwum Uniwersytetu w Glasgow rozpoczęło remont czytelnicy, pomieszczeń biurowych i socjalnych oraz budowę nowego systemu wentylacyjnego.

Do moich obowiązków należało między innymi opracowanie zaleceń do projektu nowego systemu wentylacji. Zespół konserwatorski zajmował się zabezpieczeniem i ochroną zbiorów podczas prac remontowo-budowlanych. Zadanie wymagało ścisłej współpracy ze specjalistami z różnych dyscyplin. Ważne było opracowanie zaleceń oraz koordynacja transportu materiałów archiwalnych w trakcie prac wewnątrz budynku. Razem z archiwistami opracowano strategię ochrony zbiorów. Nadzorowanie i koordynowanie codziennej działalności wykonawców przez zespół PU pozwoliły uniknąć uszkodzenia zbiorów.

2. Zabezpieczenie materiałów archiwalnych w czasie remontu pomieszczeń, fot. E. Wikło

Zbiory archiwalne są regularnie udostępniane w celach wystawowych – zarówno uniwersyteckich jak i w innych archiwach, bibliotekach i muzeach. Nasz zespół zajmuje się opracowaniem stanu zachowania kolekcji i jej pojedynczych obiektów na potrzeby archiwum, a także opracowuje zalecenia dotyczące wystaw, wypożyczeń i transportu obiektów. Jako osoba kierująca PU przeprowadzam szkolenia w zakresie opieki nad zbiorami dla pracowników oraz wszystkich osób związanych z pracą w archiwum, w tym studentów i wolontariuszy.

Jednym z takich zadań była wystawa rysunków architektonicznych z naszego archiwum w uniwersyteckim Hunterian Museum zatytułowana *George Gilbert Scott and the New University Buildings at Gilmorehill* w 2011 roku. Pokazano rysunki

wybrane przez historyków sztuki – kustoszy wystawy i archiwistów. Nasza jednostka była odpowiedzialna za przygotowanie obiektów na wystawę, przeprowadzenie prac konserwatorskich nad nimi oraz ich transport do muzeum. Przygotowaliśmy również zalecenia dotyczące warunków środowiska, jakie powinny być spełnione podczas wystawy oraz zalecenia dotyczące montażu, nadzorowaliśmy również prace instalacyjne.

3. Wystawa rysunków architektonicznych George'a Gilberta Scotta w Hunterian Muzeum, fot. E. Wikło

Najbliższym otoczeniem archiwum jest macierzysta uczelnia. Wspólna misja sprzyja kształceniu studentów na wyższym poziomie, ale również służy podstawowej działalności badawczej.

Archiwum współpracuje z uniwersyteckim Centrum Rozwoju Kariery poprzez Club 21 mający wieloletnie doświadczenie. Club 21 Business Partnership jest częścią programu Departamentu Careers Service. Zapewnia on studentom możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego poprzez łączenie wiedzy teoretycznej z wiedzą praktyczną. W ramach mojego stanowiska jestem odpowiedzialna za szkolenie studentów, wolontariuszy i asystentów podczas wszystkich projektów w archiwum z zakresu opieki i ochrony zbiorów, jako konserwator zabytków

prowadzę i nadzoruję indywidualne projekty z zakresu profilaktyki konserwacji materiałów archiwalnych.

4. Studentka Uniwersytetu Glasgow podczas opisu stanu zachowania dokumentów pergaminowych, fot. E. Wikło

Kierowanie działaniami konserwatorskimi łączy w sobie zagadnienia tradycyjnych metod ochrony zbiorów z zarządzaniem ochroną kolekcji za pomocą metod cyfrowych, przetwarzania danych z dokumentów papierowych do postaci cyfrowej (proces digitalizacji). Projekty te wymagają określania stanu zachowania obiektów archiwalnych wyznaczonych do digitalizacji, przygotowania zaleceń dotyczących konserwacji, transportu obiektów podczas digitalizacji, określenia ryzyka zniszczeń w trakcie ich trwania, przeszkolenia osób biorących w nich udział w zakresie poprawnego postępowania z obiektami. Jako konserwator określam metodę digitalizacji i rodzaj urządzenia digitalizującego. Jednym z przykładów jest projekt dotyczący poszerzenia dostępu do materiałów archiwalnych dotyczących historii współczesnej genetyki – *History of Modern Genetics at Glasgow* wybitnych genetyków Jamesa Harrisona Renwicka (1926-1994), Malcolma Ferguson-Smitha (1931) i Guido Pontecorvo (1907-1998). Archiwum przygotowywało również

materiały odzwierciedlające wkład i zakres działalności Uniwersytetu w Glasgow na całym świecie.

5. Działanie Uniwersytetu, fot. A. Lipińska

Współczesna technologia powoduje zmianę oczekiwań użytkowników archiwów. Wiele założeń, na których oparto działania archiwum ulega zmianom a wraz z nimi również obszary związane ochroną zbiorów. Użytkownicy oczekują dostępu do zbiorów również poprzez technologię cyfrową, co pociąga za sobą konieczność pytań dotyczących nowych programów ochrony. Zmienia się również wizerunek konserwatora zabytków widzianego dotąd w białym fartuchu, samotnie zajmującego się konserwacją w pomieszczeniach pracowni. Konserwacja i ochrona zbiorów towarzyszą dziś rozwojowi nowych dziedzin nauki i badań interdyscyplinarnych. Wizerunek konserwatora buduje wsparcie informatyzacji i nowe podejście do ochrony zbiorów.

www.gla.ac.uk/services/archives/
www.universityofglasgowlibrary.wordpress.com

Summary

Elżbieta Górską-Wikło *Conservation Treatment of Collections from the Archives of the University of Glasgow*

The Archives of the University of Glasgow is the place of storage of documents connected with the university's activity from its foundation in the 15th century until today. Its main mission is to ensure proper storage conditions for the documents and to provide access to them. In 2007, a special team was called to life to have direct supervision over the collections. This Preservation Unit is headed by the Preservation Manager who is also a conservator and who is supported by a team of assistants, technicians and interns. The team supervises the preservation of the collections by means of environment and stacks' monitoring. It takes care of the proper use of the collections by (a) recommending adequate materials for their storage, procedures and training courses on handling archival materials, and by (b) defining and updating emergency plans. Collection care means also participation in construction and modernization works in various parts of the archives' building. However, the preservation unit primarily conducts projects in damage prevention and conservation of archival materials.

Noty o autorach

MAŁGORZATA BOCHENEK, historyk, chemik, absolwentka studiów podyplomowych Politechniki Krakowskiej na Wydziale Architektury w zakresie Konserwacji Zabytków Architektury i Urbanistyki oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego na Wydziale Chemii w zakresie Nowoczesnych Technik Analitycznych dla Konserwacji Obiektów Zabytkowych. Od 1998 roku pracuje w Archiwum Narodowym w Krakowie, od 2012 roku kieruje Oddziałem VIII ds. konserwacji i zabezpieczania zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie.

MARZENNA CIECHAŃSKA, dr hab., prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, artysta plastyk, konserwator dzieł sztuki, adiunkt na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP. W 1990 roku ukończyła studia na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie na specjalizacji konserwacji i restauracji książki grafiki i skóry zabytkowej. W 2004 obroniła dysertację doktorską, nagrodzoną w konkursie na prace naukowe z konserwacji Generalnego Konserwatora i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Od 1993 roku pracuje w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki ASP w Warszawie. Od 2008 roku pełni funkcję prodziekana Wydziału. Od 2005 roku jest rzeczoznawcą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie opieki nad zabytkami, specjalizacja – grafika oraz materiały biblioteczne i archiwalne. Od 2008 roku jest członkiem zarządu ENCoRE (European Network for Conservation-Resoration Education) organizacji zrzeszającej europejskie uczelnie wyższe kształcące w zakresie konserwacji-restauracji dzieł sztuki. Współpracuje z różnymi instytucjami. Autorka kilkudziesięciu publikacji poruszających zagadnienia konserwacji i restauracji dzieł sztuki. Poza pracą naukowo-dydaktyczną jest czynnym konserwatorem dzieł sztuki.

JOLANTA CZUCZKO – dr, konserwator i restaurator, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1999 roku zatrudniona w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry UMK jako pracownik naukowo-dydaktyczny. Prowadzi pracownię konserwacji zabytków, w ramach której realizuje zajęcia z zakresu konserwacji bloku książki zabytkowej oraz obiektów z warstwami barwnymi. Jest autorką cyklu wykładów poświęconych zagadnieniom historii produkcji papieru i profilaktyce konserwatorskiej, skierowanych głównie do przyszłych artystów. Doświadczenie zawodowe zdobyła wykonując liczne prace konserwatorskie i restauratorskie, bierze udział w projektach naukowych i badawczych. Jej zainteresowania zawodowe związane są głównie z problemem badań oraz konserwacji i restauracji dzieł sztuki wykonanych na podłożach papierowych. W 2010 roku

obroniła dysertację doktorską omawiającą Podłoża papierowe stosowane przez Leona Wyczółkowskiego. Zagadnienia typologiczne i konserwatorskie.

DOROTA DZIK-KRUSZELNICKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji Dzieł Sztuki. W latach 2005-2007 konserwator w Sekcji Odkwaszania i Konserwacji Arkuszy Zakładu Konserwacji Masowej Biblioteki Narodowej w Warszawie. Obecnie Pracownia Technik i Technologii Opraw na Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP oraz Starszy Asystent Konserwatorski – Pracownia Konserwacji Obiektów na Papierze w Muzeum Narodowym w Warszawie.

PATRICIA ENGEL – konserwator i restaurator, absolwentka wiedeńskiej Akademii der bildenden Künste (1979-1984), doktorat w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (2007). W latach 1994-1999 pracowała jako konserwator w Austriackiej Bibliotece Narodowej (Österreichische Nationalbibliothek) oraz Staatsbibliothek zu Berlin (Königliche Bibliothek). W latach 2000-2008 była dziekanem wydziału konserwacji książki i papieru Uniwersytetu w Hildesheim (Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst w Hildesheim, Niemcy). Obecnie stoi na czele rady naukowej The European Centre for Conservation for Books and Paper Conservation-Restoration w Horn (Austria).

ELŻBIETA GÓRSKA-WIKŁO, konserwator dzieł sztuki, absolwentka kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; od 1986 r. pracuje jako konserwator zabytków, zwłaszcza w zakresie konserwacji papieru i skóry zabytkowej i profilaktyki konserwatorskiej. Akredytowany konserwator Instytutu Konserwacji w Wielkiej Brytanii. Obecnie pracuje Kierownik Działu Konserwacji w Archiwum Uniwersyteckim w Glasgow.

MAŁGORZATA GROCHOLSKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych (specjalizacja – konserwacja papieru i skóry). W latach 1980-1991 zatrudniona w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu a następnie Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu na stanowisku konserwatora. Od 1997 roku związana z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich jako Konserwator Zbiorów, kierownik Pracowni Konserwatorskiej. Jest autorką licznych prac konserwatorskich starodruków, rękopisów, grafik, rysunków. W latach 2007-2011 pełniła funkcję inżyniera projektu ds. konserwacji rękopisów ze zbiorów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, projekt finansowany z funduszy Unii Europejskiej, EOG, oraz inżyniera projektu ds. konserwacji zabytkowego zbioru Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, projekt finansowany z funduszy RPO.

DOROTA JUTRZENKA-SUPRYN, dr, konserwator dzieł sztuki ze specjalnością konserwacja zabytkowego papieru i skóry, absolwentka Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (1993). Od roku 1993 pracuje w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry UMK w Toruniu, obecnie na stanowisku adiunkta. W 2006 r. obroniła pracę doktorską pt. *Problemy konserwacji map kolorowanych grynszpanem*. Od 2007 roku jest zatrudniona również na stanowisku konserwatora zbiorów zabytkowych w Bibliotece Elbląskiej.

ZOFIA KOSS, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. Od 2008 roku jest pracownikiem Katedry Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki macierzystej uczelni.

JOANNA KOZIELEC – konserwator dzieł sztuki, absolwentka Zakładu Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Czynny konserwator dzieł sztuki, doświadczenie zawodowe przy prowadzeniu prac nad ruchomymi obiektami zabytkowymi o różnorodnej technice wykonania.

TOMASZ KOZIELEC, dr, konserwator dzieł sztuki, absolwent i pracownik Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Do szczególnych dziedzin na polu pracy badawczo naukowej należy m.in. technologia i historia wyrobu różnych wytworów celulozowych i proteinowych oraz ich badanie; masowe i laboratoryjne odkwaszanie zbiorów z dwóch ostatnich stuleci.

GRAŻYNA MACANDER-MAJKOWSKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Starszy wykładowca w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie. Od 1996 r. prowadzi Pracownię Konserwacji i Restauracji Grafiki i Rysunku w tejże katedrze. Od 2005 r. rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie opieki nad zabytkami w specjalizacji – konserwacja książki, grafiki, skóry zabytkowej, archiwaliów oraz malarstwa na papierze i pergaminie.

ANNA MICHAŚ-BAILEY – konserwator fotografii i innych obiektów z papieru i skóry, absolwentka Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry, Wydziału Sztuk Pięknych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W latach 1994-2012 kierownik Działu Konserwacji i Zabezpieczania Zasobu Archiwum Państwowego w Krakowie. W latach 2002-2006 Sekretarz Komisji ds. Zabezpieczania Archiwaliów w Klimacie Umiarkowanym, Międzynarodowej Rady

Archiwalnej (Committee on Preservation of Archives in Temperate Climate, International Council on Archives, ICA/CPTe). Koordynator polskiej sekcji programu: Safeguarding European Photographic Images for Access/SEPIA (2001-2003). W latach 2007-2009 uczesniczyła w programie Andrew W. Mellon Fellow, Fifth Cycle of the Advanced Residency Program in Photograph Conservation.

ANNA NOWICKA – konserwator dzieł sztuki, absolwentka Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 2000 r. jest zatrudniona na etacie nauko wo-dydaktycznym w Zakładzie Badań Specjalistycznych i Technik Dokumentacyjnych mieszczącym się na wyżej wymienionym wydziale. Zajmuje się m.in. badaniami technologicznymi dzieł sztuki.

PIOTR OSZCZANOWSKI, dr hab., adiunkt w Zakładzie Historii Sztuki Renesansu i Reformacji Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego. Specjalizuje się w sztuce w czesnonowożytnej, ze szczególnym uwzględnieniem śląskiej rzeźby, grafiki, rysunku i złotnictwa manierystycznego oraz barokowego. Współorganizator i współautor polskich oraz międzynarodowych wystaw muzealnych, konferencji naukowych i projektów badawczych.

MAŁGORZATA PRONOBIS-GAJDZIS – dr, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych (kierunek – Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki). Od 1990 r. pracuje w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry. Prowadzi pracownię Intrologatorstwa Artystycznego, realizując także własny program autorski. W 2006 r. obroniła dysertację doktorską, wyróżnioną w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków i Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków na najlepsze prace studialne, naukowe i popularyzatorskie dotyczące ochrony zabytków i muzealnictwa. Jest autorką i współautorką wielu realizacji konserwatorskich.

WŁADYSŁAW SOBUCKI, dr, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, chemik, absolwent Politechniki Gdańskiej (1969). Wieloletni pracownik dydaktyczny Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie. W 1998 r. uzyskał kwalifikację I stopnia w zakresie konserwacji dzieł sztuki. Obecnie profesor nadzwyczajny w Zakładzie Badań Specjalistycznych i Technik Dokumentacyjnych ASP. W latach 1989-2008 pracował w Bibliotece Narodowej. Był współorganizatorem Zakładu Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych BN i kierownikiem Laboratorium ZKZB. Współautor Wieloletniego Programu Rządowego na lata 2000-2008 *Kwaśny papier*. W latach 2000-2008 był jego koordynatorem, a następnie kierownikiem Zespołu ds. Koordynacji.

MONIKA SUPRUNIUK, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Stypendystka Muzeum Auschwitz-Birkenau i Landu Nadrenii Północnej i Westfalii oraz programu MEDIA Plus Unii Europejskiej. Pracuje w Filmotece Narodowej w Warszawie przy realizacji projektu Konserwacja i digitalizacja przedwojennych filmów fabularnych oraz w ASP w Warszawie w Katedrze Konserwacji i Restauracji Książki, Grafiki i Skóry Zabytkowej.

IZABELA ZAJĄC, dr, konserwator dzieł sztuki. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. W 2011 obroniła pracę doktorską *Historia zabytkowych albumów do fotografii*. W latach 1997-2000 konserwator w Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów przy Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Od 1998 r. asystent w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki ASP w Warszawie. Brała udział w międzynarodowych projektach i programach badawczych, np.: pomoc (1999-2001) bibliotece koptyjskiego klasztoru u w der al-Sourian w Egipcie, program LASCANA (2005-2007), warsztaty ochrony i identyfikacji fotografii w Bratysławie (2008-2010). Uczestniczyła w wielu zagranicznych szkoleniach z zakresu ochrony, zabezpieczania i konserwacji zabytkowych fotografii.

KAROLINA ZYCH, konserwator dzieł sztuki w specjalności konserwacja-restauracja książki, grafiki i skóry zabytkowej, od 2012 roku asystent w Katedrze Konserwacji i Restauracji Książki, Grafiki i Skóry zabytkowej Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP Warszawie.